

ЗВІТ

про дослідження системи підготовки
здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра
за спеціальністю 281 «Публічне управління
та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне
управління та адміністрування» у 2018-2020 роках

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

ЗВІТ

про дослідження системи підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках

Мета дослідження: аналіз системи підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках (відповідно до Положення про Національне агентство України з питань державної служби, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 500, НАДС організовує та координує підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»).

Завдання дослідження:

1. Визначити фактичну кількість закладів вищої освіти, які мають ліцензію на провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»; встановити кількість закладів вищої освіти, які здійснювали підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» у 2018- 2020 роках; з'ясувати їх розподіл за формами власності та територіальним розташуванням.

2. Визначити кількість осіб, які були зараховані до закладів вищої освіти різних форм власності для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів державного бюджету, фізичних та юридичних осіб.

3. Визначити вартість підготовки магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за очною та заочною формами здобуття освіти за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб.

4. Визначити кількість магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», підготовлених у закладах вищої освіти різних форм власності за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел фінансування.

Джерела отримання інформації: постанови Кабінету Міністрів України, Єдина державна база з питань освіти (ЄДБО), статистична інформація, подана закладами вищої освіти до НАДС, офіційні вебсайти закладів вищої освіти та інші джерела.

Вступ

Проведення комплексних реформ у різних сферах суспільного життя обумовлює необхідність постійного розвитку форм і методів державного управління, а також побудову ефективної моделі співпраці держави і суспільства. Для успішної реалізації завдань щодо підвищення якості та ефективності державного управління важливе значення має формування корпусу висококваліфікованих фахівців, які володіють сучасними знаннями і здатні застосовувати їх у практичній діяльності. Йдеться про компетентних фахівців, ініціативних, цілеспрямованих та комунікабельних, які вміють швидко та якісно аналізувати ситуацію, ухвалювати ефективні управлінські рішення та готові брати на себе відповідальність за їх реалізацію.

У цьому контексті зростає роль та значення підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». На початку 2015 року постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» спеціальність «Публічне управління та адміністрування» була віднесена до галузі знань 07 «Управління та адміністрування» разом із такими спеціальностями як «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та іншими.

У 2016 році відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 року № 674 «Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266, була введена галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування», до якої увійшла єдина спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування».

Формування окремої галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», а також запровадження спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» стало реакцією на переосмислення ролі науки і освіти відносно сучасних державотворчих процесів та суспільної практики в умовах їх стрімкого зближення.

Слід зазначити, що до 2015 року професійна підготовка фахівців для державного управління та місцевого самоврядування здійснювалася за спеціальностями «Державна служба», «Державне управління» та іншими, які належали до галузі знань 1501 «Державне управління» (відповідно до Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 787).

Реформування сучасного вітчизняного освітнього законодавства на основі єдиних пріоритетів, цілей і принципів дозволило створити кращі умови для реалізації права громадян на здобуття освіти у сфері публічного управління та адміністрування. Підготовка магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» здійснюється закладами вищої

освіти відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 4 серпня 2020 року № 1001 (далі – Стандарт), та інших нормативно-правових актів. Стандарт введено в дію з 2020/2021 року навчального року.

Відповідно до Стандарту ціллю навчання магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» є підготовка фахівців з публічного управління та адміністрування, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування. Об'єктом вивчення в магістратурі за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» є принципи і закономірності функціонування системи публічного управління та адміністрування як сукупності інститутів державного управління, місцевого самоврядування, громадянського суспільства відповідно до покладених на них функцій і повноважень; відносини, явища, процеси, моделі та механізми, що характеризують прояви публічного управління та адміністрування на вищому, центральному, регіональному та місцевому рівнях. Зазначене дозволяє сформулювати у магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» комплексне розуміння необхідних реформ, оцінку їх переваг та ефективності, розвивати стратегічне бачення можливостей і викликів від їх впровадження, усвідомлення загальнодержавного значення новацій, які впроваджуються в усіх сферах публічного управління та адміністрування.

Логічним продовженням нововведень у сфері забезпечення якості вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» є запровадження єдиного державного кваліфікаційного іспиту (далі – ЄДКІ) – стандартизованого інструменту моніторингу якості підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», який дозволить об'єктивно оцінити як результати навчання здобувачів освіти, так і результати освітньої діяльності закладів вищої освіти.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 354 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими проводиться єдиний державний кваліфікаційний іспит для здобуття ступеня магістра» особи, які здобувають ступінь магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», мають проходити атестацію у формі ЄДКІ, організація якого покладається на НАДС та МОН. Зауважимо, що випускники закладів вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках проходили атестацію у порядку, затвердженому закладами вищої освіти, в яких вони здобували освіту, оскільки станом на 2020 рік ЄДКІ ще не було запроваджено.

Наразі триває спільна робота НАДС та МОН з розробки програми та завдань до ЄДКІ, який по суті є зовнішнім незалежним оцінюванням результатів навчання, здобутих особою на магістерському рівні вищої освіти. Перша апробація ЄДКІ для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» запланована на листопад 2021 року.

I. Мережа закладів вищої освіти, що здійснювали освітню діяльність з підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках

Станом на 31 грудня 2020 року в Україні 119 закладів вищої освіти¹ мали ліцензію на провадження освітньої діяльності з підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». Водночас у 2018-2020 роках підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» здійснювали 108 закладів вищої освіти, до 11 (9,2%) закладів вищої освіти фактично не зараховувались та не навчалися здобувачі вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», не присвоювалась відповідна кваліфікація.

Заклади вищої освіти, що здійснювали у досліджуваній період підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», розташовані в усіх областях України, при цьому їх територіальний розподіл є нерівномірним. Зокрема, 25 таких закладів (23 %) розташовано у місті Києві, 14 (13%) – Харківській області, 9 (8,3 %) – Дніпропетровській області, по 6 (5,6%) – Донецькій та Одеській областях. У семи областях України: Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Рівненській, Чернівецькій та Чернігівській, розташовано по одному закладу вищої освіти, які здійснювали підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (рис. 1). Як показав аналіз територіального розподілу закладів вищої освіти, із 108 закладів вищої освіти 89 (82,4 %) розташовані у містах – обласних центрах, 19 (17,6 %) – інших містах.

¹ У розділі використано інформацію з Єдиної державної бази з питань освіти (ЄДБО): <https://info.edbo.gov.ua>

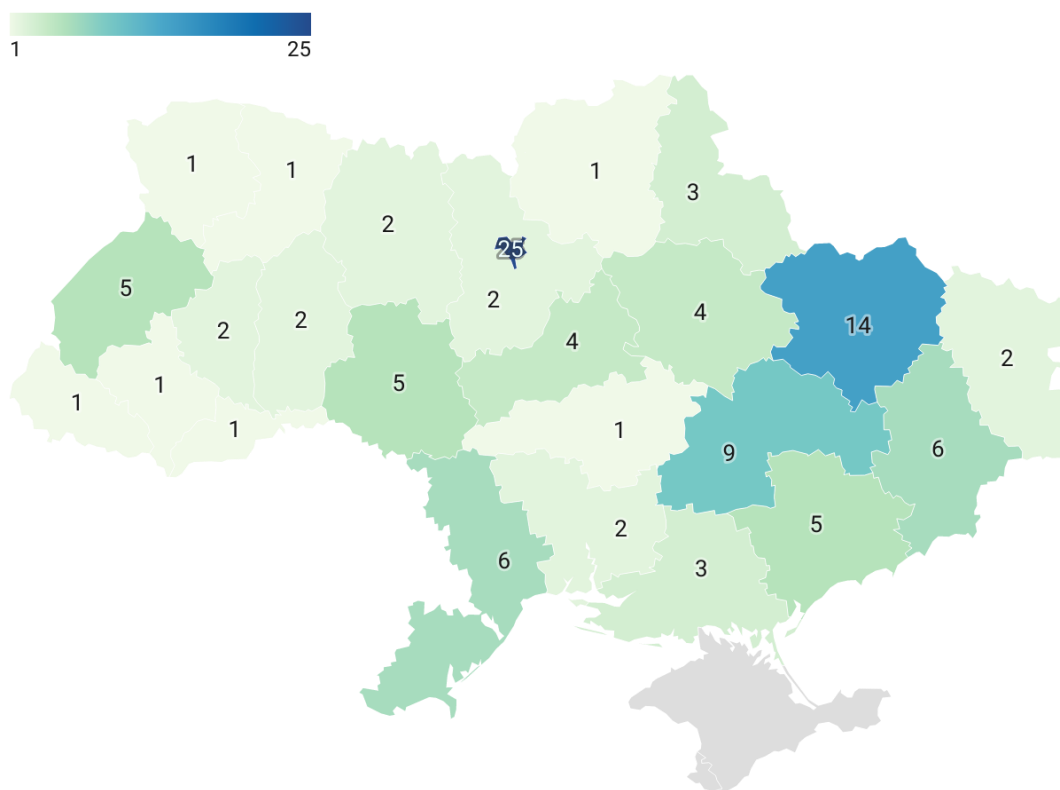

Рис. 1. Територіальне розташування закладів вищої освіти, що здійснювали підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018- 2020 роках

У 2018-2020 роках підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» здійснювали заклади вищої освіти державної, комунальної та приватної форм власності, серед них заклади вищої освіти аграрного, медичного, педагогічного, транспортного, технічного, культурного, машинобудівного та ін. профілю. Зі 108 закладів вищої освіти, що проводили навчання за освітньо-професійними програмами підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», 94 (86 %) перебували у державній власності, 11 (11 %) – у приватній, три заклади вищої освіти (3 %) – Дніпровська академія неперервної освіти, Вінницька академія неперервної освіти та Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова – комунальній власності.

Зростання останніми роками популярності спеціальності «Публічне управління та адміністрування» серед здобувачів вищої освіти сприяє розширенню мережі закладів вищої освіти, які пропонують відповідні освітні послуги. Спостерігається тенденція до отримання ліцензії на провадження освітньої діяльності з підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» закладами вищої освіти приватної форми власності. Однак, незважаючи на розвиток ринку освітніх послуг, кількість суб'єктів надання освітніх послуг недержавної форми власності залишається все ще невисокою.

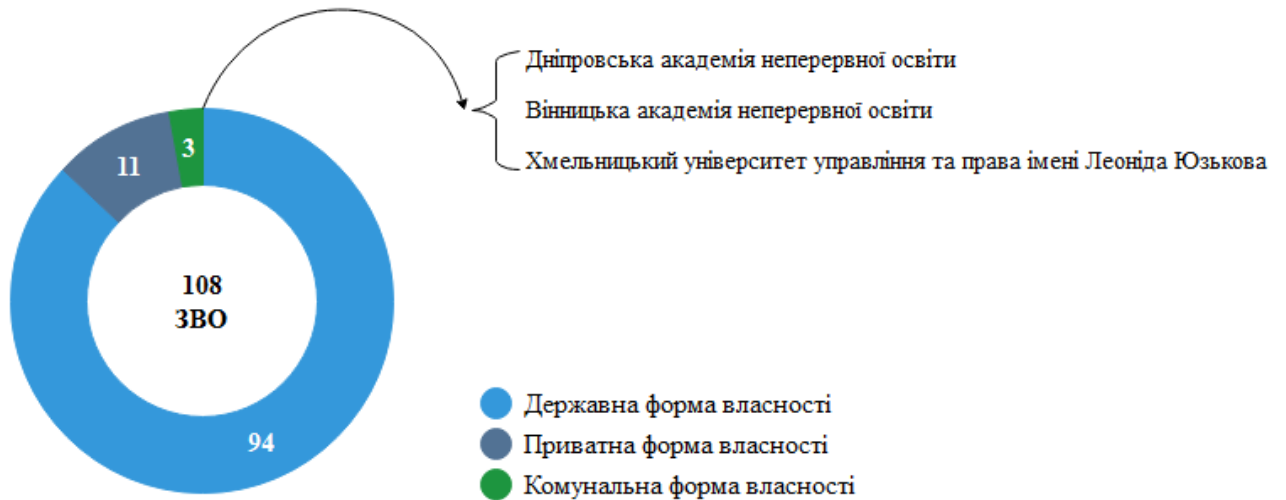

Рис. 2. Розподіл закладів вищої освіти, що здійснювали підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018- 2020 роках, за формами власності

У досліджуваному періоді 86 закладів вищої освіти проводили навчання здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» заочною та очною формами здобуття освіти, 5 закладів вищої освіти – лише за очною, а 17 – лише за заочною формою. Можливість здобути вищу освіту за вечірньою формою² пропонували 11 закладів вищої освіти, а за дистанційною формою – 4 заклади вищої освіти (Дніпропетровський, Харківський та Львівський регіональні інститути державного управління та Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій).

II. Зарахування вступників для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» до закладів вищої освіти у 2018-2020 роках

Упродовж 2018-2020 років до закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок різних джерел фінансування було зараховано 21 211 особу: у 2018 році – 7 331 особу, у 2019 році – 7 336 осіб, у 2020 році – 6 544 особи. Зокрема, на навчання за цією спеціальністю за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб у 2018 році зараховано 4 490 осіб (61,2% вступників), у 2019 році – 4 403 особи (60%) та у 2020 році – 3 998 осіб (61,1%). Співвідношення кількості осіб, які вступили до закладів вищої освіти на навчання за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» на другому (магістерському) рівні вищої освіти за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, по відношенню до осіб, які зараховані для здобуття вищої освіти за рахунок коштів державного бюджету,

² В матеріалах дослідження інформацію щодо здобувачів освіти за вечірньою формою включено до «очної форми навчання», а щодо здобувачів за дистанційною формою до «заочної форми навчання».

залишалось майже незмінним протягом трьох досліджуваних років, не зважаючи на зменшення загальної кількості вступників у 2020 році на 11% у порівнянні з 2018 та 2019 роками.

Розподіл вступників за формами здобуття освіти та джерелами фінансування представлено на рис. 3.

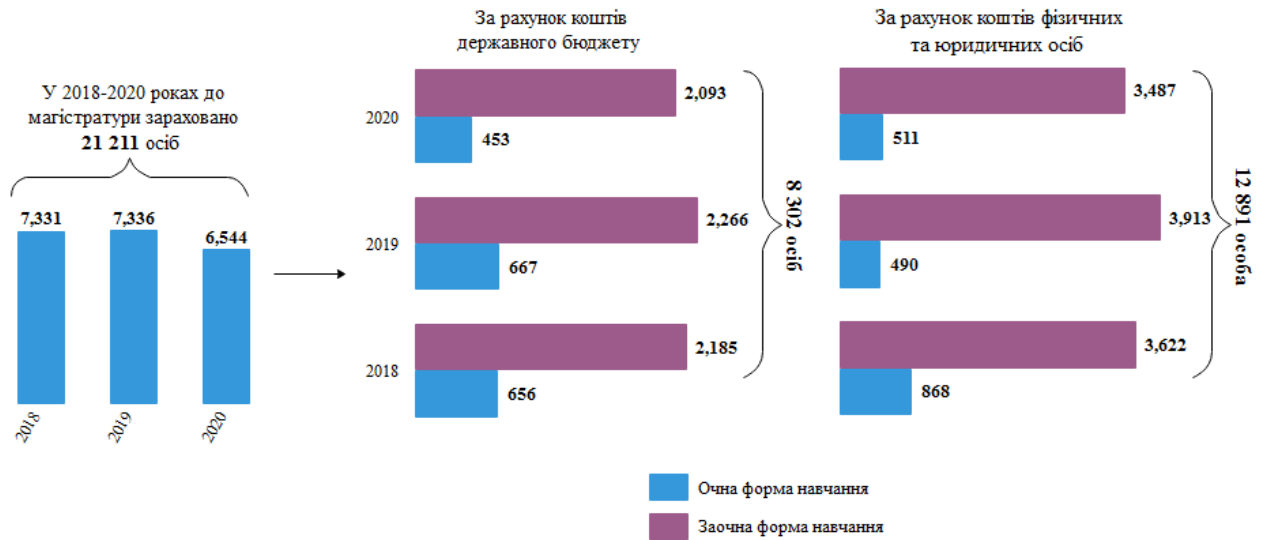

Рис. 3. Розподіл вступників до закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за формами здобуття освіти та джерелами фінансування у 2018-2020 роках, осіб

За результатами дослідження встановлено, що вступники до закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» надавали перевагу заочній формі здобуття освіти як за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, так і за рахунок коштів державного бюджету.

Аналіз співвідношення кількості вступників у розрізі форм власності закладів вищої освіти показав, що у 2018-2020 роках до закладів вищої освіти державної форми власності було зараховано 89,5% вступників від загальної кількості зарахованих для здобуття вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (52,6% до мережі закладів НАДУ), 6,9% – до закладів вищої освіти приватної форми власності та 3,6% – до закладів вищої освіти комунальної форми власності.

При цьому у 2018 році до закладів вищої освіти державної форми власності зараховано 87,8% осіб від загальної кількості осіб, які вступили для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», у 2019 році – 89,6% та у 2020 році – 91,3%. Частка осіб, які вступали на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за цією спеціальністю до закладів вищої освіти державної форми власності, стабільно збільшувалась з 2018 по 2020 рік.

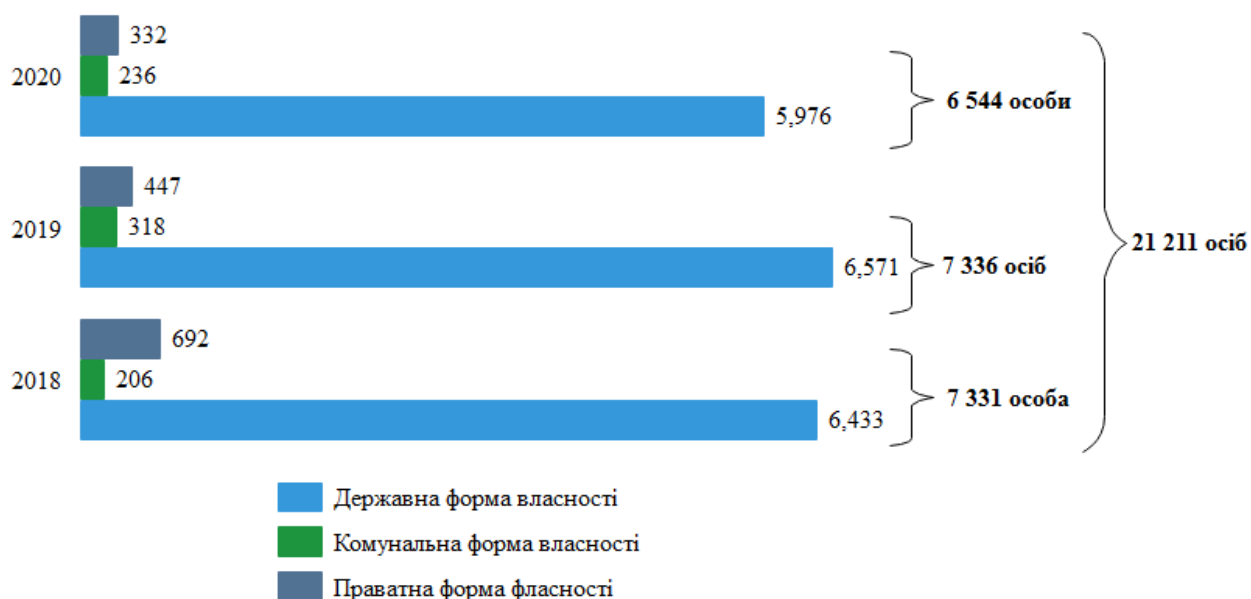

Рис. 4. Розподіл вступників до закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» за формами власності закладів вищої освіти у 2018-2020 роках, осіб

У досліджуваному періоді для здобуття вищої освіти за освітнім рівнем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок усіх джерел фінансування найбільше осіб зараховано до Національної академії державного управління при Президентові України (далі – НАДУ) – 2 266 осіб, Харківського, Львівського, Одеського та Дніпропетровського регіональних інститутів державного управління НАДУ – 1 729, 1 373, 1 275 та 1 169 осіб відповідно, Державного університету «Житомирська політехніка» – 724 особи, Західноукраїнського національного університету – 593 особи. За рахунок коштів фізичних та юридичних осіб упродовж 2018-2020 років найбільше здобувачів вищої освіти також зараховано до НАДУ та Харківського, Львівського, Одеського та Дніпропетровського регіональних інститутів державного управління НАДУ (всього 3 812 осіб), «Міжрегіональної академії управління персоналом» – 532 особи та Поліського національного університету – 350 осіб.

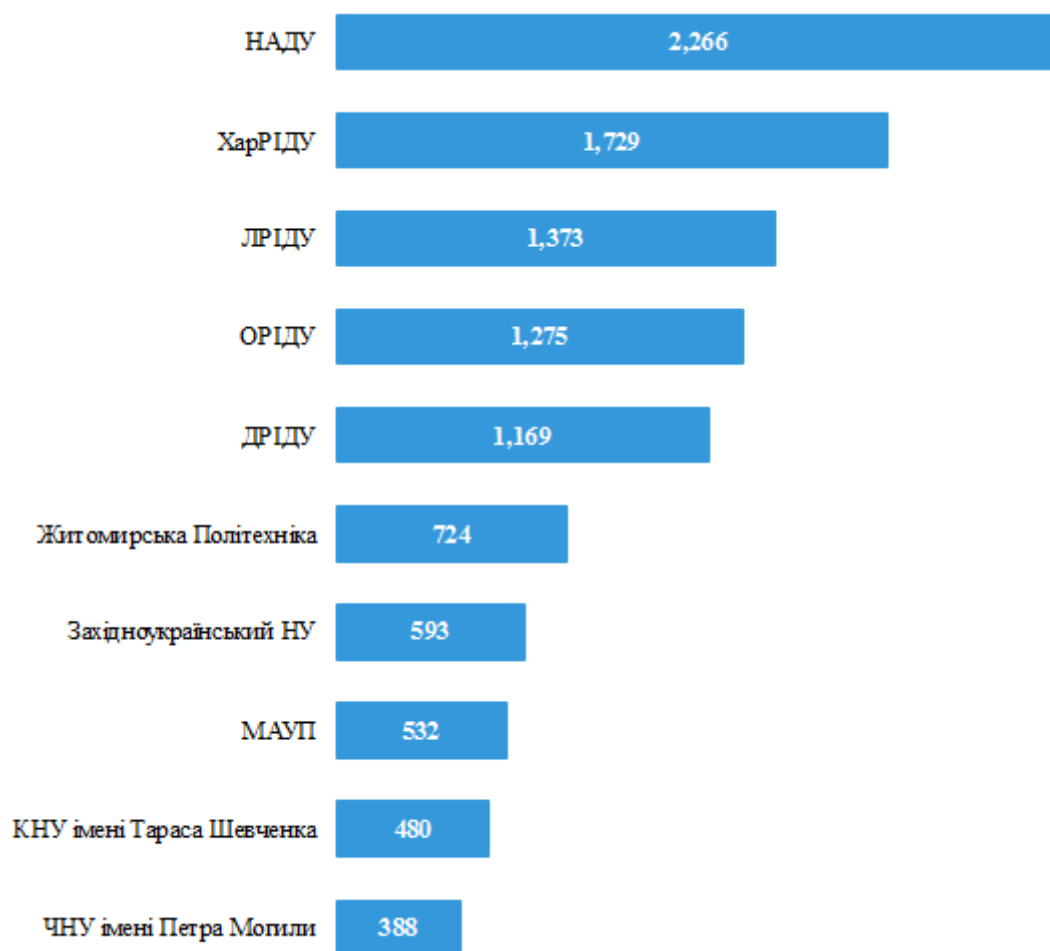

Рис. 5. Заклади вищої освіти, до яких зараховано найбільшу кількість здобувачів вищої освіти за освітнім рівнем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок усіх джерел фінансування у 2018-2020 роках, осіб

Найменше здобувачів вищої освіти за освітнім рівнем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» упродовж 2018-2020 років зараховано на навчання до Українського державного університету залізничного транспорту, Донецького національного університету імені Василя Стуса та Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» – по 1 особі (за рахунок коштів державного бюджету); Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського – 7 осіб (із яких 1 особа – за рахунок коштів державного бюджету) та Державного університету телекомунікацій – 9 осіб (за рахунок коштів юридичних і фізичних осіб). Майже 50% закладів вищої освіти, що здійснювали набір на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», мали малокомплектні групи на денній формі здобуття вищої освіти – 10 та менше осіб, з них майже половина – менше 3 осіб.

Водночас зі 108 закладів вищої освіти у досліджуваному періоді лише до Національного університету «Одеська юридична академія» та Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця не було

зараховано жодної особи для здобуття вищої освіти за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб (для здобуття вищої освіти за рахунок коштів державного замовлення до згаданих закладів вищої освіти зараховано 121 та 130 осіб відповідно.)

Упродовж 2018-2020 років 30 125 осіб подали до закладів вищої освіти заяви щодо участі у конкурсному відборі для здобуття вищої освіти за освітнім рівнем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». У 2018 році конкурс на місце склав 1,5 осіб, у 2019 році – 1,3 особи, у 2020 році – 1,4 особи.

III. Відрахування здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» із закладів вищої освіти у 2018-2020 роках

У 2018-2020 роках із закладів вищої освіти було відраховано 1 389 осіб, які здобували освітній ступінь магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок всіх джерел фінансування (6,5% від загальної кількості осіб, зарахованих для здобуття освіти у цьому періоді). Зокрема, у 2018 році відраховано 511 осіб (7% від загальної кількості осіб, зарахованих для здобуття освіти), у 2019 – 488 осіб (6,7%) та 390 осіб (6%) у 2020 році. Основними причинами відрахування здобувачів вищої освіти стали порушення умов контракту, невиконання навчального плану, припинення державної служби або служби в органах місцевого самоврядування (для здобувачів освіти за рахунок коштів державного бюджету), власне бажання здобувачів освіти.

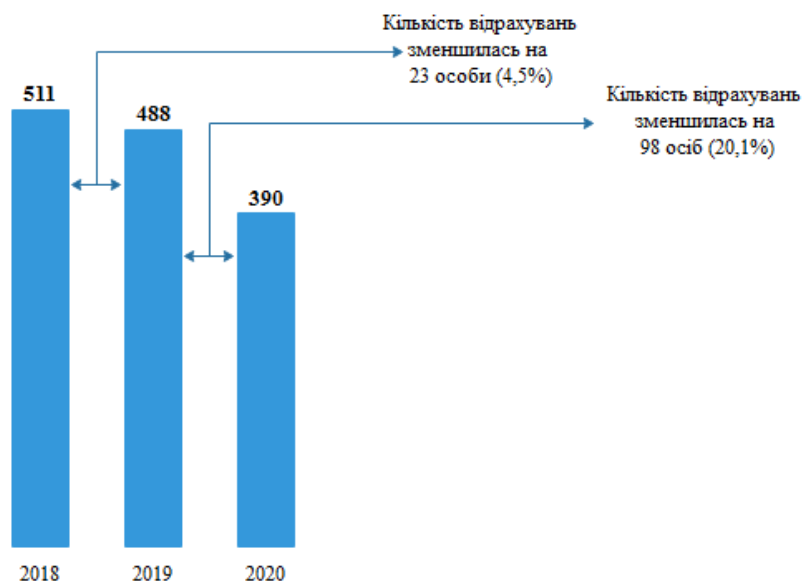

Рис. 6. Кількість здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», яких відраховано із закладів вищої освіти у 2018-2020 роках, осіб

Найбільше здобувачів вищої освіти відраховано із НАДУ, Львівського та Харківського регіональних інститутів державного управління НАДУ – 88, 167 та 94 особи відповідно. Більшість здобувачів вищої освіти, яких відраховано із закладів вищої освіти, під час навчання займали посади державної служби або служби в органах місцевого самоврядування, і, відповідно, здобували освіту за рахунок коштів державного бюджету. Головною причиною їх відрахування стала втрата права здобувати освіту за рахунок коштів державного бюджету у зв'язку із припиненням перебування на державній службі або службі в органах місцевого самоврядування. Так, із числа здобувачів вищої освіти, які навчалися у закладах вищої освіти за державним замовленням НАДС, у 2018 році було відраховано 36 осіб, із яких 24 особи – через припинення перебування на державній службі.

Із 6 закладів вищої освіти (Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. Гжицького, Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Харківського національного медичного університету, Харківського національного університету будівництва та архітектури, Донецького національного медичного університету та Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини) за три роки не було відраховано жодного здобувача вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», а із 41 закладу вищої освіти за цей час відраховано менше ніж по 5 осіб.

IV. Випуск здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» із закладів вищої освіти у 2018-2020 роках³

Упродовж 2018-2020 років за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» закладами вищої освіти підготовлено 21 724 осіб, із них: 10 836 осіб – за рахунок коштів державного бюджету та 10 888 осіб – за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб. У 2018 році частка осіб, які здобули вищу освіту за рахунок коштів державного бюджету, складала 52,6%, у 2019 році – зросла до 53,6%, у 2020 році – зменшилась до 45,6%. Частка осіб, які успішно завершили навчання за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, упродовж 2018-2020 років зростала і складала відповідно 46,4%, 47,4% та 54,4%.

Випускники 2018, 2019, 2020 років навчались переважно за заочною формою здобуття освіти – 16 788 осіб (77,3%), очною формою здобуття освіти – 22,7%. У досліджуваному періоді спостерігалась тенденція до зростання частки випускників, які здобували вищу освіту за заочною формою: у 2018 році – 64,9%, 2019 році – 78,3%, 2020 році – 81%.

³ У даному розділі інформація про осіб, яким була присвоєна у 2018-2020 роках кваліфікація магістр з публічного управління та адміністрування надана незалежно від року їх вступу до закладів вищої освіти

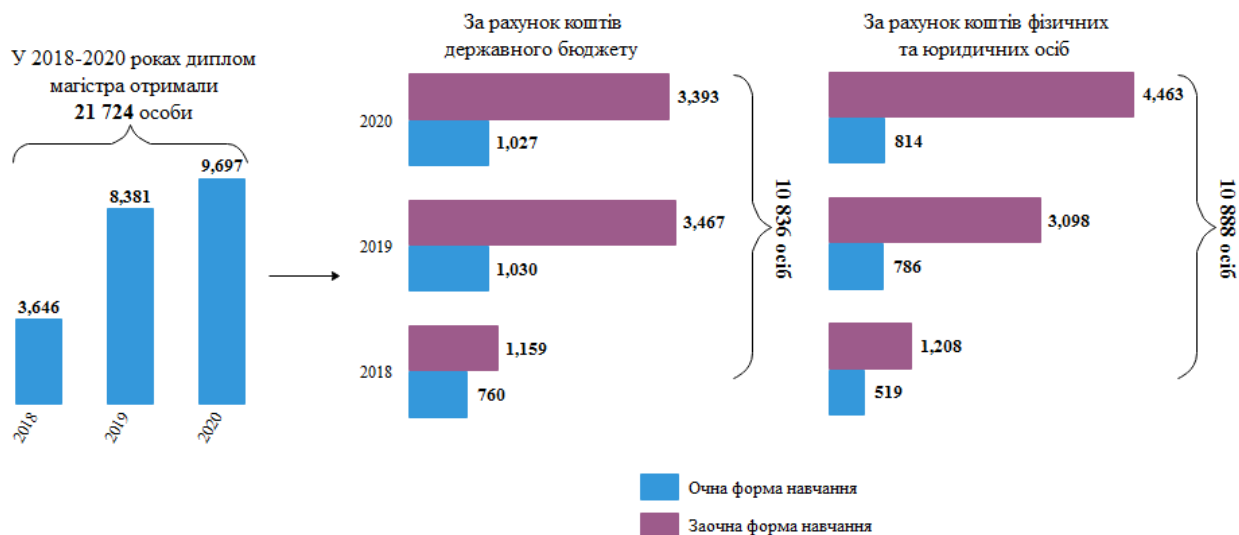

Рис. 7. Розподіл випускників закладів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за формою здобуття освіти та джерелами фінансування у 2018-2020 роках, осіб

У закладах вищої освіти кількість осіб, які успішно завершили навчання за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», у 2020 році збільшилась на 16% у порівнянні з 2019 роком та на 162% у порівнянні з 2018 роком (така різниця у співвідношенні кількості випускників 2018 року до кількості випускників 2019 і 2020 років пояснюється зменшенням тривалості навчання у закладах вищої освіти із 2,5 років до 1,5-2 років. Це обумовило, що саме у 2019 та 2020 роках у більшості закладів вищої освіти одночасно випускалися здобувачі вищої освіти кількох років вступу). Співвідношення кількості випускників, які здобули вищу освіту за заочною та очною формами (за рахунок всіх джерел фінансування), становило близько 3 до 1.

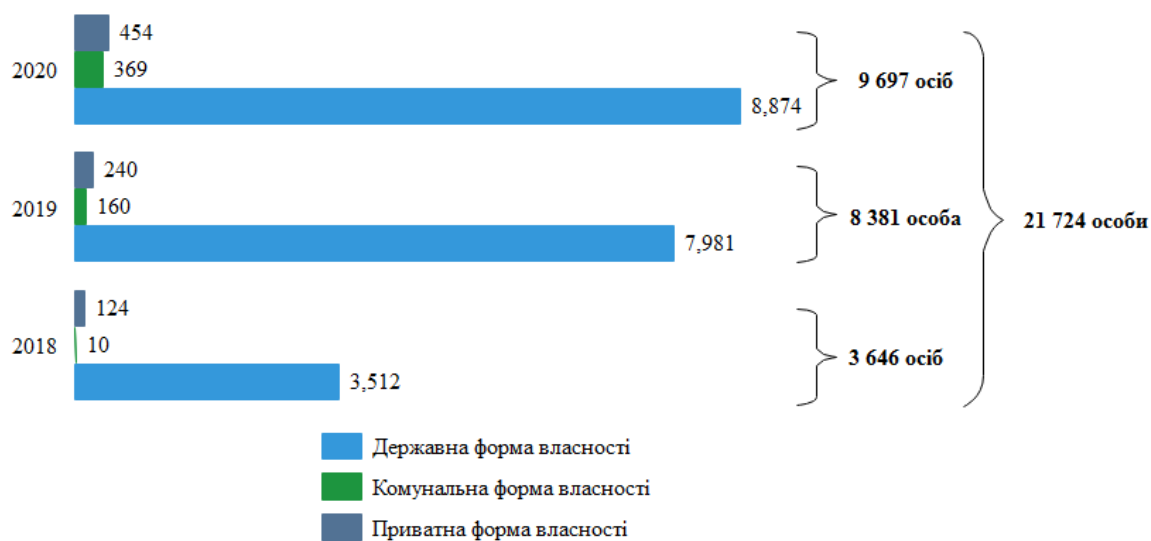

Рис. 8. Розподіл випускників закладів вищої освіти, що здобули освітній ступінь магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за формами власності закладу освіти у 2018-2020 роках, осіб

Як показує проведений аналіз кількісного складу випускників закладів вищої освіти упродовж 2018-2020 років кількість осіб, які здобули вищу освіту за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», щороку зростала. Найбільшу кількість магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок всіх джерел фінансування (20 685 осіб) підготовлено у закладах вищої освіти державної форми власності – 93,8%. Зкладами вищої освіти приватної форми власності підготовлено 3,8%, зкладами вищої освіти комунальної форми власності – 2,4% магістрів за спеціальність «Публічне управління та адміністрування».

Найбільшу кількість магістрів за цією спеціальністю підготовлено НАДУ (3 069 осіб), регіональними інститутами державного управління НАДУ (Харківським – 2376 осіб, Одеським – 1 892 особи, Львівським – 1 712 осіб та Дніпропетровським – 1 472 особи), Західноукраїнським національним університетом (720 осіб), Державним університетом «Житомирська політехніка» (713 осіб). Водночас спостерігалась тенденція до зменшення кількості випускників, що здобули освітній ступінь магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у НАДУ та її регіональних інститутах державного управління. Так, у 2018 році в системі НАДУ за рахунок всіх джерел фінансування підготовлено 50,8% від загальної кількості підготовлених магістрів публічного управління і адміністрування в Україні у зазначеному році, у 2019 році – 49,6 %, та у 2020 році – 46,6 %.

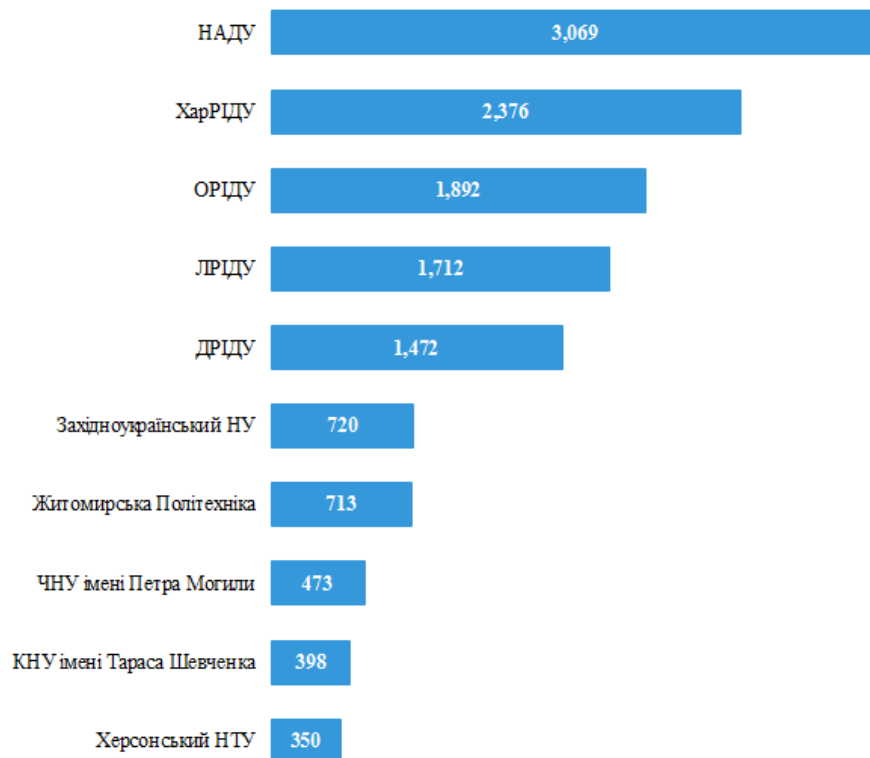

Рис. 9. Кількість випускників закладів вищої освіти, що здобули освітній ступінь магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках, осіб

У досліджуваному періоді у 61 закладі вищої освіти випуск магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» щороку становив менш як 100 осіб. 36 закладів вищої освіти (із них 11 приватної та один комунальної форми власності) здійснювали підготовку магістрів виключно за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, а 9 закладів вищої освіти – виключно за рахунок коштів державного бюджету.

У Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського, Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного, Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, Міжнародному гуманітарному університеті, Харківському національному університеті будівництва та архітектури у досліджуваному періоді не здійснювався випуск здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», оскільки станом на 01 січня 2021 року ще тривала підготовка осіб, які вступили на навчання до зазначених закладів вищої освіти.

V. Вартість підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб

У рамках виконання завдань цього дослідження було проаналізовано вартість підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб⁴ у закладах вищої освіти, що здійснювали підготовку магістрів за цією спеціальністю у 2018-2020 роках.

Відповідно до частини 3 статті 78 Закону України «Про освіту» державні та комунальні заклади освіти мають право надавати платні освітні та інші послуги, перелік яких затверджує Кабінет Міністрів України. Засновники відповідних закладів освіти мають право затверджувати переліки платних освітніх та інших послуг, що не увійшли до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України. У частині 12 цієї ж статті визначено, що заклади освіти мають право отримувати фінансування різних видів та з різних джерел, не заборонених законодавством.

Відповідно до пункту 2.1. Порядку надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами, затвердженого спільним наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України від 23 липня 2010 р. № 736/902/758, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30 листопада 2010 р. за № 1196/18491, встановлення вартості платної освітньої послуги здійснюється на базі економічно обґрунтованих витрат, пов'язаних з її наданням.

⁴ Для аналізу враховувалась повна вартість за весь період здобуття освіти

Дія цього Порядку поширюється на заклади освіти, що належать до державної і комунальної форм власності, у частині надання освітніх послуг відповідно до розділу 1 Переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної та комунальної форми власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 796.

Правове регулювання розвитку ринку освітніх послуг розглядає ціноутворення як один із головних інструментів формування конкуренції та підвищення якості освітніх послуг. Разом із тим для вітчизняного ринку освітніх послуг характерним було і залишається наявність суттєвих відмінностей у цінній політиці закладів вищої освіти. Різниця у вартості підготовки одного здобувача вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у різних закладах вищої освіти забезпечує доступність освітніх послуг для різних груп населення з огляду на їх платоспроможність, створює умови для розвитку конкуренції тощо. Однак питання справедливої ціни також залишається на порядку денному.

Так, вартість підготовки здобувача вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб за очною (денною) формою здобуття освіти у 2018 році коливалась у межах від 12 000 грн до 99 000 грн, у 2019 році – від 12 730 грн до 109 000 грн, у 2020 році – від 18 630 грн до 109 000 грн. Середня вартість навчання за очною (денною) формою за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб у досліджуваному періоді зросла на 36,3% і становила у 2018 році – 26 828 грн, 2019 році – 28 777 грн, у 2020 році – 36 555 грн.

Вартість підготовки здобувача вищої освіти за заочною формою здобуття освіти за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб у 2018 році коливалась в межах від 6 000 грн до 99 000 грн, у 2019 році – від 7 500 грн до 109 000 грн, у 2020 році – від 9 600 грн. до 109 000 грн. Середня вартість навчання за заочною формою за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб за цей час зросла на 28% і становила у 2018 році 1 8513 грн, у 2019 році – 20 795 грн та у 2020 році – 23 646 грн.

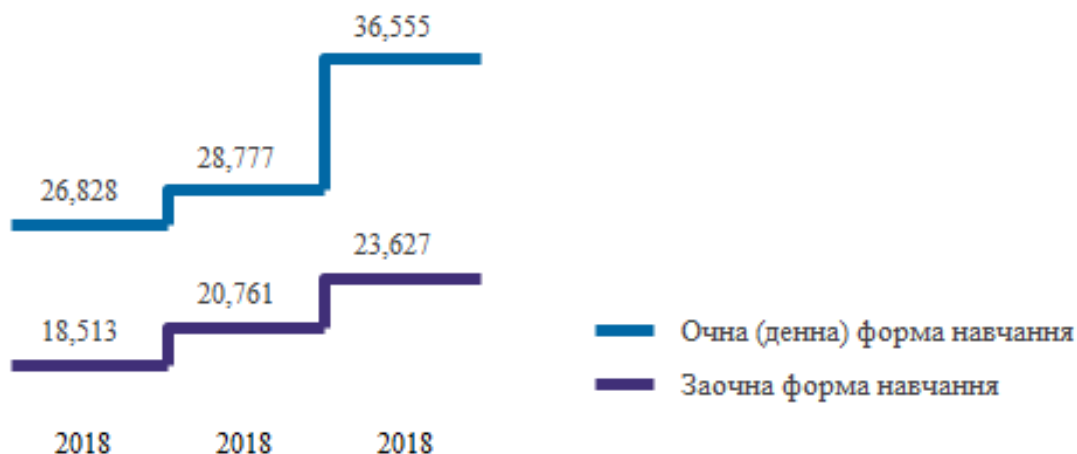

Рис. 10. Середня вартість підготовки здобувача вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб у 2018-2020 роках, грн

У 2020 році найвища вартість підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб заочною формою здобуття освіти була у таких закладах вищої освіти, як:

Український католицький університет – 109 000 грн;

Університет «Київська школа економіки» – 95 000 грн;

Київський національний університет імені Тараса Шевченка – 82 000 грн;

Національний університет «Києво-Могилянська академія» – 62 000 грн;

Київський міжнародний університет – 61 400 грн.

Варто відзначити, що 4 із 5 закладів вищої освіти, в яких встановлено найвищу вартість здобуття освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, розташовані у місті Києві.

При цьому в окремих закладах вищої освіти, зокрема Українському католицькому університеті, Київській школі економіки, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», діяли стипендіальні програми, які частково або повністю відшкодували вартість навчання кандидатам, вибраним шляхом конкурсного відбору (ветеранам АТО/ООС, працівникам громадських організацій та громадським діячам, талановитій молоді та ін.).

Найнижчою вартість підготовки магістрів за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» заочною формою здобуття освіти у 2020 році була у:

Західноукраїнському національному університеті – 9 600 грн;

Вінницькому національному аграрному університеті – 10 800 грн;

Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка – 11 340 грн;

Сумському національному аграрному університеті – 11 700 грн. (заочна форма);

Українському державному університеті залізничного транспорту – 12 040 грн.

Вартість навчання за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб у НАДУ та її Дніпропетровського, Львівського, Одеського та Харківського регіональних інститутах державного управління за денною формою навчання представлена на рис. 11.

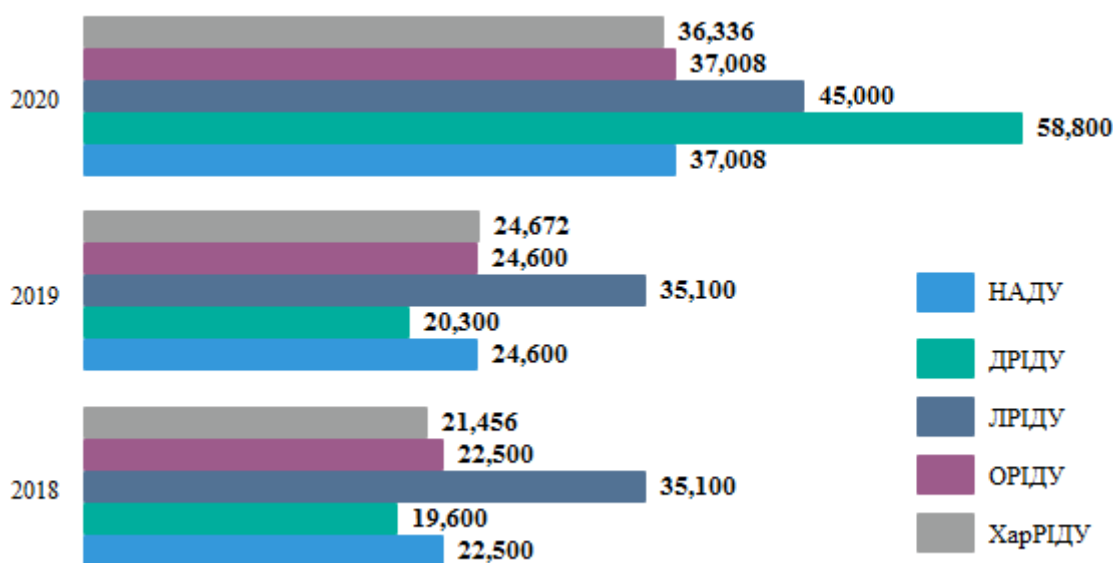

Рис. 11. Вартість підготовки здобувача вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб (очна форма) в системі НАДУ у 2018-2020 роках, грн.

Вартість підготовки магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у НАДУ (м. Київ) заочною формою здобуття освіти перевищувала середню вартість по Україні в середньому на 27% упродовж 2018-2020 років. Водночас вартість навчання заочною формою здобуття освіти в Дніпропетровському, Львівському, Одеському та Харківському регіональних інститутах державного управління НАДУ у 2018-2019 роках була менша за середню вартість по Україні, а у 2020 році досягла її рівня (за винятком вартості підготовки магістра в Дніпропетровському регіональному інституті державного управління НАДУ, яка перевищувала середню вартість по Україні на 61%).

VI. Державне замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках

У 2018-2020 роках фінансування підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів державного бюджету здійснювалося через головних розпорядників бюджетних коштів: Міністерство освіти і науки, Державне управління справами, Національне агентство України з питань державної служби, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство оборони, Міністерство фінансів. При цьому фінансування здійснювалось державними замовниками відповідно до визначених обсягів бюджетного фінансування здобуття освіти за визначеною кількістю осіб.

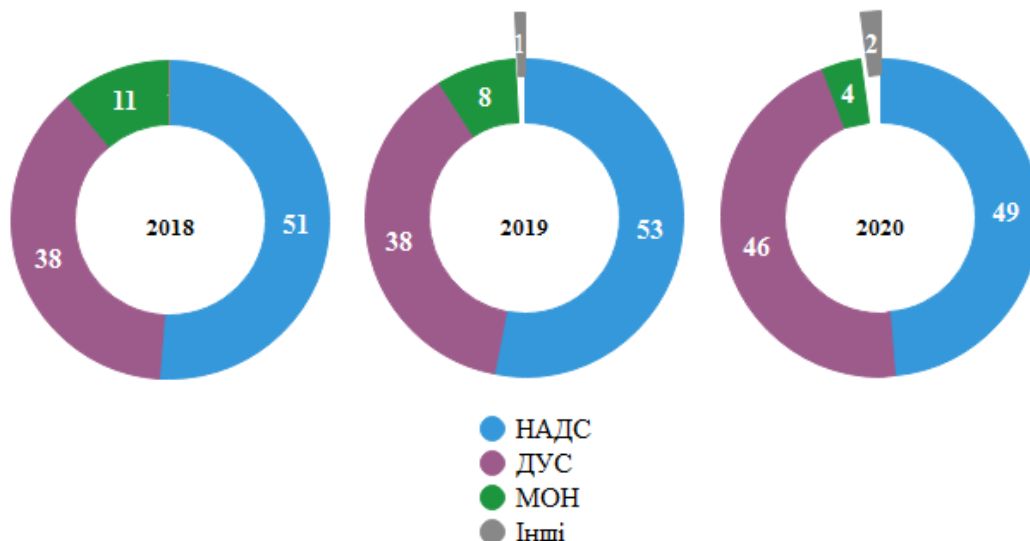

Рис. 12. Обсяги державного замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках (вступ), %

Таблиця

Обсяги державного замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у 2018-2020 роках (вступ), осіб

Державний замовник/рік	2018 ⁵	2019 ⁶	2020 ⁷
Національне агентство України з питань державної служби	1 600	1 647	1 238
Державне управління справами	1 165	1 165	1 165
Міністерство освіти і науки	333	250	100
Міністерство внутрішніх справ		25	25
Міністерство оборони		5	
Міністерство фінансів			15
Усього	3 098	3 092	2 543

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 року № 556

⁶ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 2019 року № 615

⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 року № 616

Аналіз залученості закладів вищої освіти до підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за державним замовленням показав, що зі 108 закладів вищої освіти, які фактично здійснювали підготовку магістрів за цією спеціальністю у 2018- 2020 роках, 77 закладів вищої освіти (71%) хоча б один раз виступали виконавцями державного замовлення на підготовку магістрів за відповідною спеціальністю.

Упродовж досліджуваного періоду виконавцями державного замовлення були всі три комунальні заклади вищої освіти. Із 94 закладів вищої освіти державної форми власності 74 (78,7%) хоча б один раз за три роки були виконавцями державного замовлення.

Водночас жоден із закладів вищої освіти приватної форми власності не був виконавцем державного замовлення. Це пов'язано, насамперед, із неузгодженістю законодавчих та нормативно-правових актів в частині визначення форми власності закладів вищої освіти, які мають право на провадження освітньої діяльності за кошти державного бюджету. Так, відповідно до пункту 1 статті 87 Бюджетного кодексу до видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки, зокрема, на вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців на умовах державного замовлення у закладах вищої освіти державної та приватної власності, вартість освітніх послуг яких встановлюється з урахуванням законодавства про індикативну собівартість). Проте згідно з пунктом 3 частини першої статті 1 Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» виконавцем державного замовлення є заклад вищої освіти, заклад післядипломної освіти, наукова установа державної та комунальної форми власності, які пройшли конкурсний відбір та з якими укладено державний контракт на підготовку фахівців за державним замовленням.

Загалом за рахунок коштів державного бюджету упродовж 2018-2020 років ступінь магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» здобули 10 836⁸ осіб: у 2018 році – 1 919 осіб, 2019 році – 4 497 осіб, 2020 році – 4 420 осіб.

При цьому за рахунок коштів державного бюджету за заочною формою здобули освіту 8 019 осіб (74%), в той час як за очною (вечірньою або денною) формою – 2 817 осіб (26%).

У 2021 році постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 року № 446 було внесено зміни до Порядку формування державного замовлення на підготовку і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших державних органів, на працівників яких поширюється дія Закону України «Про державну службу», та органів військового управління Збройних Сил, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 липня 1999 року № 1262, а також Положення про систему професійного навчання державних

⁸ Тут і далі зазначена інформація надана закладами вищої освіти.

службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 року № 106, щодо порядку формування, розміщення, виконання державного замовлення на підготовку державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування за ступенем вищої освіти магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», конкурсного відбору осіб на навчання для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за державним замовленням НАДС.

Згідно зі змінами державним замовником на підготовку за освітньо-професійними програмами підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за вечірньою, заочною, дистанційною формами здобуття освіти є НАДС.

Висновки

Мережа закладів вищої освіти, що здійснювали підготовку здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», станом на 31 грудня 2020 року складалася із 108 закладів вищої освіти, розміщених на всій території України. У 2018-2020 роках більшість із цих закладів належала до державної форми власності (94 або 86 %). Також підготовка магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» здійснювалась закладами вищої освіти приватної (11 або 11%) та комунальної форми власності (3 або 3 %). 11 закладів вищої освіти не проводили навчання здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою підготовки магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Найбільшою популярністю серед здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» користувалась заочна форма здобуття освіти – близько $\frac{3}{4}$ випускників закладів вищої освіти здобули освіту саме за цією формою. У досліджуваному періоді 86 закладів вищої освіти здійснювали підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за очною та заочною формами здобуття освіти, 5 закладів – лише за очною, а 17 – лише за заочною формою. Крім того, можливість здобуття вищої освіти за вечірньою формою⁹ пропонували 11 закладів вищої освіти, а за дистанційною формою – 4 заклади (Дніпропетровський, Харківський, Львівський регіональні інститути державного управління НАДУ та Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій).

Упродовж 2018-2020 років до закладів вищої освіти для здобуття освіти за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок різних джерел

⁹ В матеріалах дослідження інформацію щодо здобувачів освіти за вечірньою формою включено до «очної форми навчання», а щодо здобувачів за дистанційною формою до «заочної форми навчання».

фінансування було зараховано 21 211 осіб, із них 12 891 особу – за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб. Співвідношення кількості осіб, які вступили для здобуття освіти за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, до осіб, які зараховані для здобуття освіти за рахунок коштів державного бюджету, залишалось майже незмінним протягом трьох досліджуваних років, не зважаючи на зменшення кількості вступників у 2020 році на 11% у порівнянні з 2019 роком.

Аналіз співвідношення кількості вступників для здобуття освіти за освітнім рівнем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у розрізі форм власності закладів вищої освіти показав, що у 2018-2020 роках до закладів вищої освіти державної форми власності зараховано 89,5% від загальної кількості зарахованих на навчання за цією спеціальністю (52,6% до мережі закладів НАДУ), 6,9% – до закладів вищої освіти приватної форми власності та 3,6% – комунальної форми власності. Частка осіб, що вступали для здобуття освіти до закладів вищої освіти державної форми власності, стабільно збільшувалась з 2018 по 2020 рік. Так, у 2018 році до закладів вищої освіти державної форми власності було зараховано 87,8% від загальної кількості вступників, в 2019 році – 89,6% та 91,3% у 2020 році.

Упродовж 2018-2020 років за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» закладами вищої освіти підготовлено 21 724 особи, із них: 10 836 осіб – за рахунок коштів державного бюджету та 10 888 осіб – за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб. У 2018 році частка осіб, які здобували освіту за рахунок коштів державного бюджету, складала 52,6%, 2019 році – 53,6%, 2020 році – зменшилась до 45,6%. Частка осіб, які здобували освіту за кошти фізичних та юридичних осіб, складала відповідно 47,4%, 46,4% та 54,4%.

Джерелами фінансування підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» є кошти державного бюджету, фізичних та юридичних осіб, інших джерел не заборонених законодавством. У 2018-2020 роках фінансування підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів державного бюджету здійснювалося через головних розпорядників бюджетних коштів: Міністерство освіти і науки, Державне управління справами, Національне агентство України з питань державної служби, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство оборони, Міністерство фінансів.

У досліджуваному періоду спостерігалось зростання середньої вартості підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, зокрема, заочною (денною) формою здобуття освіти – на 36,3%, за заочною формою – на 28%.

Забезпечення подальшого розвитку системи підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» потребує подальшої роботи щодо створення

конкурентного середовища для суб'єктів надання освітніх послуг, адже ринок освітніх послуг досі залишається не конкурентним та доволі закритим для закладів вищої освіти приватної форми власності.

Одна з причин – неузгодженість законодавчих та нормативно-правових актів у частині визначення форми власності закладів освіти, які мають право здійснювати підготовку здобувачів вищої освіти за державним замовленням. Для цього є необхідність в узгодженні норм Бюджетного кодексу та Закону України про формування та розміщення відповідного державного замовлення.

Також недосконалий механізм розміщення та виконання державного замовлення не сприяє розвитку конкуренції між суб'єктами надання освітніх послуг та не стимулює їх до ефективного використання коштів державного бюджету. У зв'язку з цим постає завдання – запровадити відкриту, ефективну та прозору систему розміщення державного замовлення. Для цього потрібно внести відповідні зміни до Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2013 р. № 363, в частині визначення форм власності закладів вищої освіти, які мають право здійснювати освітню діяльність з підготовки фахівців.

Зміни, передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 року, а також реорганізація НАДУ та Дніпропетровського, Львівського, Одеського, Харківського регіональних інститутів державного управління НАДУ сприятимуть тому, що у конкурсному відборі на підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління і адміністрування» за рахунок державного бюджету братимуть участь на конкурентних засадах заклади вищої освіти, які мають ліцензію на провадження такої діяльності та здатні забезпечити якісну підготовку здобувачів освіти за відповідною спеціальністю. Конкурсний відбір закладів вищої освіти на підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління і адміністрування» за рахунок державного бюджету на засадах відкритості та неупередженості, у свою чергу, сприятиме здоровій конкуренції закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг, що буде стимулювати заклади вищої освіти до покращення якості освітніх послуг.